UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

18 päivänä lokakuuta 2011 *

Asiassa C-406/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on esittänyt 16.10.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 21.10.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Realchemie Nederland BV

vastaan

Bayer CropScience AG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ja A. Prechal sekä tuomarit A. Rosas, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, E. Juhász, D. Šváby, M. Berger (esittelevä tuomari) ja E. Jarašiūnas,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

julkisasiamies: P. Mengozzi,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.1.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Realchemie Nederland BV, edustajinaan advocaat J. A. M. Janssen ja Rechtsanwalt T. Diekmann,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehenään C. Wissels,

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja S. Unzeitig,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja R. Troosters,

kuultuaan julkisasiamiehen 5.4.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 1 artiklan ja teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY (EUVL L 157, s. 45) 14 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Realchemie Nederland BV (jäljempänä Realchemie) ja Bayer CropScience AG (jäljempänä Bayer) ja joka koskee niiden kuuden Landgericht Düsseldorfin (Saksa) ratkaisun täytäntöönpanoa, joilla kyseinen tuomioistuin Bayerin nostaman patentinloukkauskanteen perusteella kielsi Realchemietä tuomasta Saksaan ja pitämästä tai myymästä siellä tiettyjä kasvinsuojeluaineita.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 44/2001

3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan kuudennessa ja seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(6) Siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen tuomioiden vapaan liikkuvuuden tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeellista ja asianmukaista, että tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista säännöistä säädetään velvoittavalla yhteisön säädöksellä, jota sovelletaan sellaisenaan.

(7) Tämän asetuksen soveltamisalan on katettava kaikki tärkeimmät siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat lukuun ottamatta tiettyjä selkeästi määriteltyjä asioita.”

4 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 16 ja 17 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(16) Keskinäinen luottamus lainkäyttöön edellyttää, että jäsenvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan ilman erityistä menettelyä paitsi, jos riidan kohteena on kysymys tuomion tunnustamisesta.

(17) Tämä sama keskinäinen luottamus tekee oikeutetuksi sen, että menettely, jolla jäsenvaltiossa tunnustetaan täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa annettu tuomio, on tehokas ja nopea. Tämän vuoksi tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen olisi tapahduttava toimitettujen asiakirjojen muodollisen tarkastuksen jälkeen lähes ilman enempiä toimenpiteitä ja ilman mahdollisuutta, että tuomioistuin ottaa omasta aloitteestaan huomioon tämän asetuksen mukaisia täytäntöönpanon epäämisperusteita."

5 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 19 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"Olisi varmistettava jatkuvuus [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä 27.9.1968 tehdyn] yleissopimuksen [(EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus)] ja tämän asetuksen välillä, minkä vuoksi olisi säädettävä siirtymäsäännöksiä. Saman jatkuvuuden olisi koskettava myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa Brysselin yleissopimuksesta. Myös [tätä yhteisöjen tuomioistuimen tulkintatehtävää koskevaa] vuoden 1971 pöytäkirjaa [(sellaisena kuin se on tarkistettuna ja muutettuna; EYVL 1998, C 27, s. 28)] olisi edelleen sovellettava asetuksen voimaantulopäivänä jo vireillä olleisiin menettelyihin."

6 Saman asetuksen 1 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti asetusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

2. Asetusta ei sovelleta:

a) luonnollisten henkilöiden oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä myöskään aviovarallisuussuhteisiin eikä perintöön ja testamenttiin;

b) konkurssiin, akordiin tai muihin niihin rinnastettaviin menettelyihin;

c) sosiaaliturvaan;

d) välimiesmenettelyyn."

7 Saman asetuksen 32 artiklan mukaan "tuomiolla tarkoitetaan tässä asetuksessa jokaista jäsenvaltion tuomioistuimen ratkaisua riippumatta siitä, kutsutaanko sitä tuomioksi, päätökseksi, täytäntöönpanomääräykseksi vai joksikin muuksi, samoin kuin tuomioistuimen virkamiehen oikeudenkäyntikuluja koskevaa päätöstä".

8 Asetuksen N:o 44/2001 34 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tuomiota ei tunnusteta, jos

– –

2) tuomio on annettu poisjäänyttä vastaajaa vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että vastaaja olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa, paitsi jos vastaaja ei ole hakenut tuomioon muutosta, vaikka olisi voinut niin tehdä;

– –”

9 Saman asetuksen 43 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Kumpikin asianosainen voi hakea muutosta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevasta hakemuksesta annettuun päätökseen.

2. Muutosta on haettava liitteessä III mainitulta tuomioistuimelta.

3. Muutoksenhaku on käsiteltävä kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti.

4. Jos asianosainen, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, jää saapumatta muutoksenhakutuomioistuimeen käsittelyyn, joka koskee hakijan tekemää muutoksenhakua, 26 artiklan 2–4 kohdan säännöksiä sovelletaan, vaikka sen asianosaisen kotipaikka, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, ei olisikaan missään jäsenvaltiossa.

5. Täytäntöönpanokelpoisuudesta annettua päätöstä koskeva muutoksenhaku on jätettävä tuomioistuimeen kuukauden sisällä päätöksen tiedoksiantamisesta. Jos sen asianosaisen kotipaikka, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, on muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, missä tuomio on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi, muutoksenhakuaika on kaksi kuukautta siitä päivästä, kun päätös on annettu tiedoksi hänelle joko henkilökohtaisesti tai toimitettu hänen kotiosoitteeseensa. Tätä määräaikaa ei voi pidentää välimatkan perusteella.”

Direktiivi 2004/48

10 Direktiivin 2004/48 johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa todetaan muun muassa, että ”teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseen tähtäävien keinojen puuttuminen kuitenkin ehkäisee innovointia ja luovaa toimintaa ja vähentää investointeja. Sen vuoksi on tärkeätä varmistaa, että teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa aineellista oikeutta, joka nykyisin kuuluu suurelta osin yhteisön säännöstön piiriin, sovelletaan tehokkaasti yhteisössä”.

11 Direktiivin 2004/48 johdanto-osan 8–11 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(8) Jäsenvaltioiden järjestelmien erot teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamiseen tähtäävien keinojen osalta haittaavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja tekevät mahdottomaksi varmistaa, että teollis- ja tekijänoikeuksilla olisi yhtäläinen suoja koko yhteisön alueella. Tämä tilanne ei ole omiaan edistämään vapaata liikkuvuutta sisämarkkinoilla eikä luomaan suotuisaa ympäristöä terveelle kilpailulle.

(9) Nykyiset erot heikentävät myös teollis- ja tekijänoikeuksia koskevaa aineellista oikeutta ja pilkkovat alan sisämarkkinat. – – Siksi jäsenvaltioiden asiaa koskevan lainsäädännön lähentäminen on sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan olennainen edellytys.

(10) Tämän direktiivin tavoitteena on lähentää lainsäädäntöjä, jotta voidaan varmistaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan korkea, yhdenvertainen ja yhdenmukainen taso sisämarkkinoilla.

(11) Tämän direktiivin tavoitteena ei ole luoda oikeudellista yhteistyötä, toimivaltaa, yksityis- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen ratkaisujen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia yhdenmukaistettuja sääntöjä eikä puuttua sovellettavaan lakiin. Olemassa olevilla yhteisön välineillä säännellään näitä aloja yleisellä tasolla, ja niitä sovelletaan periaatteessa myös teollis- ja tekijänoikeuksiin."

12 Direktiivin 2004/48 1 artiklan mukaan direktiivi "koskee teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi tarvittavia toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja".

13 Direktiivin 2004/48 I luvun 2 artiklan, jonka otsikkona on "Soveltamisala", 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan 3 artiklan mukaisesti kaikkiin yhteisön lainsäädännössä ja/tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädettyjen tai säädettävien keinojen käyttämistä, sikäli kuin mainitut keinot ovat edullisempia oikeudenhaltijoille.

– –"

14 Saman direktiivin II luvun 1 jakson 3 artiklassa, jonka otsikkona on "Yleinen velvoite", säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tarvittavat toimenpiteet, menettelyt ja oikeussuojakeinot tässä direktiivissä tarkoitettujen teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on oltava oikeudenmukaisia ja tasapuolisia, ne eivät saa olla liian monimutkaisia tai kalliita eivätkä ne saa sisältää kohtuuttomia määräaikoja tai johtaa aiheettomiin viivytyksiin.

2. Näiden toimenpiteiden, menettelyjen ja oikeussuojakeinojen on myös oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia, ja niitä on sovellettava siten, että vältetään luomasta esteitä lailliselle kaupankäynnille ja säädetään takeista niiden väärinkäytön estämiseksi."

15 Direktiivin 2004/48 14 artiklassa, jonka otsikkona on "Oikeudenkäyntikulut", säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kohtuulliset ja oikeasuhteiset oikeudenkäyntikulut ja muut oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle aiheutuneet kulut kuuluvat yleensä oikeudenkäynnin hävinneen maksettaviksi, jollei se ole kohtuutonta."

Kansalliset säännöstöt

Saksan lainsäädäntö

16 Saksan siviiliprosessilain (Zivilprozessordnung, jäljempänä ZPO) 890 ja 891 §:ssä säädetään seuraavaa:

"890 §

Pidättäytymis- ja sietovelvoitteen pakkotäytäntöönpano

1. Jos velallinen ei noudata velvoitettaan pidättäytyä tietystä teosta tai sietää tiettyä tekoa, asiaa ensimmäisessä oikeusasteessa käsittelevä tuomioistuin voi velkojan hakemuksesta määrätä velalliselle uhkasakon [Ordnungsgeld] ja, jos sitä ei voida periä,

enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen. Sakon määrä voi olla enintään 250 000 euroa ja vankeusrangaistuksen pituus yhteensä enintään kaksi vuotta.

2. Ennen tällaista määräystä velalliselle on annettava pakkokeinojen mahdollisuudesta varoittava ilmoitus, jonka asiaa ensimmäisessä oikeusasteessa käsittelevä tuomioistuin antaa pyynnöstä, jollei se sisälly velvoitteen asettamisesta annettuun tuomioon.

3. Velkojan hakemuksesta velallinen voidaan lisäksi määrätä asettamaan määräajaksi vakuus sellaisten vahinkojen varalta, joita saattaa aiheutua mahdollisista muista rikkomisista.

891 §

Menettely, velallisen kuuluminen ja oikeudenkäyntikulujen vahvistaminen

Edellä 887–890 §:ssä tarkoitetut ratkaisut tehdään päätöksellä. Velallista on kuultava ennen ratkaisun tekemistä. – –”

Alankomaiden lainsäädäntö

17 Asiakirja-aineiston mukaan Alankomaiden kuningaskunta saattoi direktiivin 2004/48 14 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöä Alankomaiden siviiliprosessilain (Wetboek van burgerlijke rechtsvordering) 1019 h §:llä. Ennakkoratkaisupyynnön

esittäneen tuomioistuimen mukaan kyseisessä säännöksessä mahdollistetaan tavanomaista korkeampien oikeudenkäyntikulujen määrääminen direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Bayer vetosi Landgericht Düsseldorfissa patentinloukkaukseen, jonka perusteella se kielsi 19.12.2005 turvaamistoimiasiassa tekemällään päätöksellä (jäljempänä peruspäätös) Realchemietä tuomasta Saksaan tai pitämästä tai myymästä siellä tiettyjä kasvinsuojeluaineita. Kiellon tehostamiseksi määrättiin uhkasakko (Ordnungsgeld). Lisäksi Realchemie velvoitettiin antamaan tietoja tiettyjä kasvinsuojeluaineita koskevista liiketoimistaan ja luovuttamaan varastonsa tuomioistuimen valvonnassa takavarikkoon. Landgericht Düsseldorf velvoitti peruspäätöksessä Realchemien korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

19 Tukeutumalla peruspäätöksen ratkaisuun oikeudenkäyntikuista Landgericht Düsseldorf vahvisti 29.8.2006 antamassaan määräyksessä oikeudenkäyntikulujen määräksi 7 829,60 euroa.

20 Landgericht Düsseldorf velvoitti 17.8.2006 tekemällään päätöksellä (jäljempänä uhkasakkopäätös) ZPO:n 890 §:n nojalla Realchemien maksamaan tuomioistuimelle uhkasakon (Ordnungsgeld), jonka suuruus oli 20 000 euroa ja joka perustui peruspäätöksessä asetetun kiellon rikkomiseen, minkä lisäksi se velvoitti Realchemien korvaamaan tästä uhkasakon määräämiseen johtaneesta menettelystä aiheutuneet kulut.

21 Tukeutumalla uhkasakkopäätöksen ratkaisuun oikeudenkäyntikuluista Landgericht Düsseldorf vahvisti 19.9.2006 antamassaan määräyksessä oikeudenkäyntikulujen määräksi 898,60 euroa.

22 Lisäksi Landgericht Düsseldorf asetti 6.10.2006 tekemässään päätöksessä (jäljempänä toinen uhkasakkopäätös) Realchemielle 15 000 euron suuruisen uhkasakon (Zwangsgeld, ZPO:n 888 §) painostaakseen tätä antamaan tietoja kyseisiin kasvinsuojeluaineisiin liittyvistä liiketoimista sekä velvoitti tämän korvaamaan tästä uhkasakon asettamiseen johtaneesta menettelystä aiheutuneet kulut.

23 Tukeutumalla uhkasakkopäätöksen ratkaisuun oikeudenkäyntikuluista Landgericht Düsseldorf vahvisti 11.11.2006 antamassaan määräyksessä niiden määräksi 852,40 euroa korkoineen.

24 Landgericht Düsseldorf antoi kunkin näistä kuudesta ratkaisusta tiedoksi Realchemielle muutama päivä niiden julistamisen jälkeen.

25 Bayer toimitti 6.4.2007 Rechtbank 's-Hertogenboschin (Alankomaat) turvaamistoimista päättävälle tuomarille hakemuksen Landgericht Düsseldorfin antamien kuuden ratkaisun julistamiseksi täytäntöönpanokelpoisiksi Alankomaissa.

26 Rechtbank 's-Hertogenboschin turvaamistoimista päättävä tuomari hyväksyi 10.4.2007 tekemällään päätöksellä Bayerin hakemuksen, jossa haettiin Landgericht Düsseldorfin antamien kuuden ratkaisun julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi Alankomaissa asetuksen N:o 44/2001 mukaisesti.

27 Realchemie haki 14.6.2007 Rechtbank 's-Hertogenboschissa asetuksen N:o 44/2001 43 artiklassa säädetyn mukaisesti muutosta 10.4.2007 tehtyyn päätökseen ja vaati sen kumoamista ja Bayerin hakemuksen epäämistä.

28 Realchemie vetosi asetuksen N:o 44/2001 34 artiklan 2 kohdassa säädettyyn epäämisperusteeseen ja väitti pääasiallisesti, ettei peruspäätöstä, uhkasakkopäätöstä ja toista uhkasakkopäätöstä voida tämän säännöksen nojalla tunnustaa eikä panna täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa, koska ne on annettu ilman, että Realchemie olisi ollut läsnä, ja ilman suullista käsittelyä, sekä ettei myöskään kolmea määräystä oikeudenkäyntikulujen vahvistamisesta voida tunnustaa eikä panna täytäntöön, koska ne ovat aineellisesti osa edellä mainittuja ratkaisuja.

29 Rechtbank 's-Hertogenbosch hylkäsi 26.2.2008 tekemässään päätöksessä Realchemien valituksen perusteettomana ja vahvisti 10.4.2007 tehdyn päätöksen. Se katsoi, että vaikka Landgericht Düsseldorfin ratkaisut perustuvat yksipuolisiin hakemuksiin, niitä on pidettävä asetuksen N:o 44/2001 32 artiklassa tarkoitettuina tuomioina ja ne voidaan siis panna täytäntöön Alankomaissa.

30 Siltä osin kuin Realchemie väittää, ettei Bayerin hakemusta uhkasakkopäätöksen täytäntöön panemiseksi voida ottaa tutkittavaksi, Rechtbank 's-Hertogenbosch katsoi, että se seikka, että kyseisen päätöksen mukaan Realchemien on maksettava 20 000 euron suuruinen uhkasakko Landgericht Düsseldorfille, ei poista sitä, että Bayerilla on oikeus ja intressi siihen, että Realchemie kannustimena peruspäätöksen noudattamiseksi myös tosiasiallisesti maksaa uhkasakon kyseiselle tuomioistuimelle, ja että Bayer voi siis vaatia kyseisen määräyksen täytäntöönpanoa Alankomaissa.

31 Rechtbank 's-Hertogenbosch velvoitti Realchemien maksamaan muutoksenhausta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

32 Rechtbank 's Hertogenbosch ei vahvistanut kyseisiä kuluja Bayerin vaatimin tavoin Alankomaiden siviiliprosessilain 1019 h §:n mukaisesti vaan tavallista menettelyä noudattaen.

33 Realchemie teki Rechtbank 's-Hertogenboschin 26.2.2008 tekemästä päätöksestä kassaatiovalituksen. Bayer vaati valituksen hylkäämistä ja teki vastavalituksen.

34 Tämän perusteella Hoge Raad der Nederlanden päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko asetuksen N:o 44/2001 1 artiklassa käytettyä käsitettä 'siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat' tulkittava siten, että asetusta sovelletaan myös sellaisen ratkaisun tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, joka sisältää ZPO:n 890 §:ään perustuvan määräyksen maksaa Ordnungsgeld-tyyppinen uhkasakko?

2) Onko direktiivin 2004/48 14 artiklaa tulkittava siten, että sitä sovelletaan myös eksekvatuurimenettelyyn, joka koskee

i) teollis- ja tekijänoikeuden loukkauksesta jossain toisessa jäsenvaltiossa annettua ratkaisua

ii) jossain toisessa jäsenvaltiossa annettua ratkaisua, jossa asetetaan uhkasakko teollis- ja tekijänoikeuden loukkausta koskevan kiellon rikkomisen johdosta

iii) jossain toisessa jäsenvaltiossa annettuja oikeudenkäyntikuluja koskevia ratkaisuja, jotka pohjautuvat a ja b kohdassa mainittuihin ratkaisuihin?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään unionin tuomioistuimelta pääasiallisesti, kuuluuko päätös, jolla velvoitetaan maksamaan uhkasakko ZPO:n 890 §:n kaltaisen kansallisen säännöksen nojalla, asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan, sellaisena kuin se on määriteltynä kyseisen asetuksen 1 artiklassa.

36 Hoge Raad der Nederlanden toteaa, että sillä on tältä osin epäilyjä, jotka johtuvat useasta eri seikasta. Hoge Raad der Nederlandenin mukaan epäilyt liittyvät ensinnäkin siihen, että kyse on sellaisen kiellon rikkomisen perusteella määrättävästä uhkasakosta, jonka tuomioistuin on määrännyt yksityisen asianosaisen hakemuksesta mutta jota ei kuitenkaan ole maksettava Bayerille vaan Saksan valtiolle. Kyseistä sakkoa ei myöskään peri yksityinen asianosainen, eikä sitä peritä tällaisen asianosaisen nimissä vaan se peritään viran puolesta. Myös maksun tosiasiallisen perimisen suorittavat tuomioistuimen mukaan Saksan tuomioistuinten yksiköt.

37 Alankomaiden hallitus katsoo näiden seikkojen perusteella, että saksalaisen tuomioistuimen ratkaisu, jolla Realchemie velvoitetaan maksamaan sakkoa, on luonteeltaan julkisoikeudellinen eikä sen vuoksi kuulu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan. Saksan hallitus ja Euroopan komissio sitä vastoin katsovat, että kyseinen ratkaisu kuuluu asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan, koska pääasian oikeusriita, johon ratkaisu liittyy, kuuluu siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden alaan, sellaisena kuin se on määritelty kyseisessä asetuksessa.

38 Aluksi on muistutettava, että koska asetus N:o 44/2001 on korvannut Brysselin yleissopimuksen jäsenvaltioiden välisissä suhteissa Tanskan kuningaskuntaa lukuun ottamatta, unionin tuomioistuimen kyseisestä yleissopimuksesta antama tulkinta pätee myös kyseisen asetuksen osalta silloin, kun asetuksen säännösten ja Brysselin yleissopimuksen määräysten voidaan katsoa vastaavan toisiaan (ks. mm. asia C-292/08, German Graphics Graphische Maschinen, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8421, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Lisäksi asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 19 perustelukappaleessa todetaan, että jatkuvuus Brysselin yleissopimuksen ja kyseisen asetuksen tulkinnan välillä on varmistettava.

39 Tästä on todettava, että asetuksen N:o 44/2001 soveltamisala kattaa Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan tavoin ainoastaan ”siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat”. Kyseinen soveltamisala määritellään olennaisilta osin oikeusriidan asianosaisten välisten oikeussuhteiden laatua tai oikeusriidan kohdetta luonnehtivien tekijöiden perusteella (ks. vastaavasti mm. asia C-420/07, Apostolides, tuomio 28.4.2009, Kok., s. I-3571, 42, 45 ja 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Erityisesti turvaamistoimista unionin tuomioistuin on todennut, että niiden kuuluminen Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaan ei ratkea itse toimien luonteen perusteella vaan niiden oikeuksien luonteen perusteella, joiden turvaaminen kyseisillä toimilla varmistetaan (ks. mm. asia 143/78, de Cavel, tuomio 27.3.1979, Kok., s. 1055, 8 kohta ja asia C-391/95, Van Uden, tuomio 17.11.1998, Kok., s. I-7091, 33 kohta).

41 Vaikka pääasiassa kyseessä oleva Ordnungsgeld-tyyppinen uhkasakko on ZPO:n 890 §:n mukaan rangaistusluonteinen ja asianomaisen uhkasakon asettamista koskevan päätöksen perusteluissa viitataan nimenomaisesti uhkasakon rikosoikeudelliseen luonteeseen, käsiteltävässä asiassa on kuitenkin kyse kahden yksityisen välisestä oikeusriidasta, jonka kohteena on niiden Landgericht Düsseldorfin antamien kuuden ratkaisun julistaminen täytäntöönpanokelpoisiksi Alankomaissa, joilla kyseinen tuomioistuin kielsi Bayerin nostaman patentinloukkauskanteen johdosta Realchemietä tuomasta Saksaan ja pitämästä tai myymästä siellä tiettyjä kasvinsuojeluaineita. Kanteen tarkoituksena oli siis turvata yksityisten oikeuksia riippumatta siitä, käyttääkö jokin oikeusriidan asianosaisista julkista valtaa. Toisin sanoen Bayerin ja Realchemien välistä oikeussuhdetta on siis luonnehdittava yksityisoikeudelliseksi oikeussuhteeksi ja se kuuluu asetuksessa N:o 44/2001 tarkoitettujen ”siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden” alaan.

42 Ennakkoratkaisupyynnöstä tosin käy ilmi, ettei Realchemielle ZPO:n 890 §:n nojalla määrättyä uhkasakkoa sitä täytäntöön pantaessa ole maksettava yksityiselle asianosaiselle vaan Saksan valtiolle, ettei kyseistä sakkoa peri yksityinen asianosainen eikä sitä peritä tällaisen asianosaisen nimissä vaan se peritään viran puolesta ja että maksun tosiasiallisen perimisen suorittavat Saksan tuomioistuinten yksiköt. Tällaisia saksalaiseen täytäntöönpanomenettelyyn liittyviä erityispiirteitä ei kuitenkaan voida pitää täytäntöön pantavan oikeuden luonteen kannalta ratkaisevina. Kyseisen oikeuden luonne nimittäin riippuu sen subjektiivisen oikeuden luonteesta, jonka loukkauksen perusteella täytäntöönpano on määrätty ja joka käsiteltävässä asiassa on Bayerin yksinoikeus patentilla suojatun keksintönsä hyödyntämiseen, minkä kuulumisesta asetuksen N:o 44/2001 1 artiklassa tarkoitettuun ”siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden” alaan ei ole epäselvyyttä.

43 Lopuksi Alankomaiden hallituksen esille nostamasta kysymyksestä siitä, minkä menettelysääntöjen mukaan kansallisen tuomioistuimen on pantava kyseiset ratkaisut täytäntöön, on todettava, että koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole esittänyt tähän liittyviä tiedusteluja, kysymyksestä ei ole tarpeen lausua.

44 Kun otetaan huomioon edellä esitetty, ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on siis vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklassa olevaa käsitettä ”siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat” on tulkittava siten, että asetusta sovelletaan sellaisen tuomioistuimen ratkaisun tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, jolla määrätään maksamaan uhkasakko siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden alaan kuuluvan tuomioistuimen ratkaisun noudattamiseksi.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

45 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään unionin tuomioistuimelta pääasiallisesti, sovelletaanko sellaisesta Alankomaissa vireille pannusta eksekvatuurimenettelystä, jolla vaaditaan Saksassa teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausta koskevassa riita-asiassa annettujen kuuden ratkaisun tunnustamista ja täytäntöönpanoa, aiheutuneisiin kuluihin direktiivin 2004/48 14 artiklaa, jossa jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, että oikeudenkäynnin voittaneelle asianosaiselle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut kuuluvat yleensä oikeudenkäynnin hävinneen maksettavaksi.

46 On muistutettava, että direktiivin 2004/48 1 artiklan mukaan direktiivi koskee teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi tarvittavia toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja. Lisäksi saman direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että mainittuja toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan direktiivin 3 artiklan mukaisesti muun muassa asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin. Eksekvatuurimenettely kuuluu siis lähtökohtaisesti direktiivin 2004/48 soveltamisalaan.

47 On myös todettava, että direktiivin 2004/48 johdanto-osan 10 ja 11 perustelukappaleen mukaan direktiivin tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä,

jotta voidaan varmistaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan korkea, yhdenvertainen ja yhdenmukainen taso sisämarkkinoilla, ja ettei tavoitteena ole luoda oikeudellista yhteistyötä, tuomioistuimen toimivaltaa, yksityis- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen ratkaisujen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia yhdenmukaistettuja sääntöjä eikä puuttua sovellettavaan lakiin. Kuten 11 perustelukappaleen toisessa virkkeessä korostetaan, olemassa olevilla yhteisön välineillä säännellään näitä aloja yleisellä tasolla, ja niitä sovelletaan periaatteessa myös teollis- ja tekijänoikeuksiin.

48 Direktiivin 2004/48 14 artiklan tarkoituksena puolestaan on vahvistaa teollis- ja tekijänoikeuksien suojan tasoa ehkäisemällä se, että ne, joiden oikeuksia on loukattu, jättävät ryhtymättä oikeudelliseen menettelyyn oikeuksiensa turvaamiseksi.

49 Kyseisen säännöksen tulkitseminen siten, että sitä sovelletaan myös eksekvatuurimenettelyyn ja ratkaisuihin siihen liittyvistä kuluista, on siis sekä direktiivin 2004/48 sen yleisen tavoitteen mukainen, jonka mukaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä on lähennettävä teollis- ja tekijänoikeuksien suojan korkean, yhdenvertaisen ja yhdenmukaisen tason varmistamiseksi, että kyseisen säännöksen sen erityisen tavoitteen mukainen, joka koskee sen ehkäisemistä, että ne, joiden oikeuksia on loukattu, jättävät ryhtymättä oikeudelliseen menettelyyn teollis- ja tekijänoikeuksiensa turvaamiseksi. Näiden tavoitteiden mukaisesti teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaaja vastaa yleensä kaikista menettelynsä taloudellisista seurauksista.

50 Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on täten vastattava, että sellaisesta tietyssä jäsenvaltiossa vireille pannusta eksekvatuurimenettelystä, jolla vaaditaan jossakin toisessa jäsenvaltiossa teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamista koskevassa riita-asiassa annetun ratkaisun tunnustamista ja täytäntöönpanoa, aiheutuneet kulut kuuluvat direktiivin 2004/48 14 artiklan soveltamisalaan.

Oikeudenkäyntikulut

51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 1 artiklassa olevaa käsitettä ”siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat” on tulkittava siten, että asetusta sovelletaan sellaisen tuomioistuimen ratkaisun tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, jolla määrätään maksamaan uhkasakko siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden alaan kuuluvan tuomioistuimen ratkaisun noudattamiseksi.

2) Sellaisesta tietyssä jäsenvaltiossa vireille pannusta eksekvatuurimenettelystä, jolla vaaditaan jossakin toisessa jäsenvaltiossa teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamista koskevassa riita-asiassa annetun ratkaisun tunnustamista ja täytäntöönpanoa, aiheutuneet kulut kuuluvat teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY 14 artiklan soveltamisalaan.

Allekirjoitukset